

**SUITE IN C FOR TWO PIANOS BY BOGDANA FROLIAK :
PERFORMANCE AND INTERPRETATION ANALYSIS**

Zubko Natalia – Lecturer at the Department of Special Piano,
Doctoral degree-seeking student at the Department of History of Music
L'viv National Music Academy named after M. Lysenko

The article deals with Bohdana Froliak's work «Suite in C» for two pianos from the point of view of performance and interpretation tasks. It characterizes the genre of each part of the cycle, draws parallels between the worldview of the composer and the figurative content of the work, reviews the stage life of the suite.

Key words: Froliak, suite, piano, performance, interpretation, piano ensemble, Ukrainian music.

UDC 78.421

**SUITE IN C FOR TWO PIANOS BY BOGDANA FROLIAK :
PERFORMANCE AND INTERPRETATION ANALYSIS**

Zubko Natalia – Lecturer at the Department of Special Piano,
Doctoral degree-seeking student at the Department of History of Music
L'viv National Music Academy named after M. Lysenko

The objective of the paper is to conduct the performance and interpretation analysis of Bohdana Froliak's work «Suite in C» for two pianos based on the genre of each part of the cycle and the peculiarities of the composer's worldview.

Suite in C was originally created by the composer for the cello and piano (2008), with further author's translations for the cello and strings (2013) and for two pianos (2016). The active stage life of the suite by B. Froliak testifies to the great interest of the performers and the artistic value of the work.

The Suite in C is associated with the baroque examples of suite cycles, in which the parts are matched according to the principle of character contrast. Commencing with a dynamic Intrada, the suite proceeds with a deeply philosophical Romance, an extremely stormy Toccata, and a full of inner light Nocturne.

Research methodology is based on a combination of the following research methods: analytical method was used when processing the sheet music text; the method of interviewing was applied to trace the history and inspiration of the creation of the work; musicological method contributed to the analysis of the Suite by Bohdana Froliak as an example of individual performance interpretation; typological method was employed when characterizing the stage life of the composer's versions of the work.

The results consist in formulating the performance and interpretation objectives, in the description of the figurative content that results from its programmatic intent which is embedded in the genres of the parts of the cycle, and from the dedication to the memory of I. Sonevtskyi.

The novelty consists in the first presentation of the interpretive analysis of the Suite in C for two pianos by Bogdana Froliak.

Practical significance. The materials and conclusions of the article can be used by performers who want to add the Suite in C to their repertoire, by teachers who plan to study this work in a piano duet class, as well as in studying the history of Ukrainian piano art in art institutions.

Key words: Froliak, suite, piano, performance, interpretation, piano duet, Ukrainian music.

Надійшла до редакції 20.10.2023 р

УДК 78.461; 78.25; 780.646.1.071

**ПРИНЦИПИ ОПАНУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОГО УНІВЕРСАЛІЗМУ СУЧАСНОГО ТРУБАЧА
В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИСТРОЇВ ТА ПРИЛАДІВ**

Концевич Олег Юрійович – пошукувач наукового ступеня доктор філософії Ph.D
кафедри історії музики, Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка, Львів
<https://orcid.org/0000-0003-4160-3791>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.684>
olegkoncovich@ukr.net

Досліджується доцільність впровадження у трубну практику, протягом історії виконавства, різноманітного тренувального устаткування. Висвітлюються наукові праці та винаходи, що є найбільш ефективними у набутті різнобічних виконавських навичок трубача на шляху до універсальності. Виокремлено головні навички виконавської техніки, від розвитку яких залежатиме здатність пристосовуватися до виконання академічного та естрадно-джазового репертуару. Розглянуто недоліки та переваги пристроїв та приладів, що допомагатиме виконавцям в орієнтуванні, при підборі необхідного устаткування. Представлено сучасний електронно-механічний тренажер-аналізатор виконавського видиху, винайдений та запатентований автором статті, який допомагає виконавцям досягати якісних аеродинамічних результатів та гнучкості градації тиску видиху.

Ключові слова: трубне мистецтво, універсальні здатності, тренажери, пристрої та прилади.

Постановка проблеми. Враховуючи те, що в XXI ст. на одному концерті можуть виконуватися академічні та естрадно-джазові твори, одними і тими ж музикантами та колективами, вимоги до спеціалізації трубачів зросли. У першу чергу це володіння навичками широкої спеціалізації – універсальністю. Сьогодні європейські заклади освіти виховують універсальних виконавців, у той час коли українські – відстоюють позиції вузької спеціалізації, що у подальшому позбавляє музикантів перспектив робочих вакантних місць. Паралельне опанування навичок академічної та естрадно-джазової спеціалізації не є з легких завдань і потребує багато років кропіткої праці. Пропонуємо підхід ефективного розвитку необхідних навичок за допомогою використання пристроїв та приладів, що дозволить трубачам швидше досягати виконавської універсальності.

Останні дослідження та публікації. Шляхи вдосконалення техніки трубача за допомогою пристроїв досліджували вчені, науковці, педагоги, виконавці та винахідники. Ще у XIX ст. Франсуа Доверне – професор паризької консерваторії, радив навчатися грі на натуральній трубі, що за обставин відсутності в її конструкції вентилів, слугувало чудовим тренувальним пристроєм гнучкості амбушура [13; 2]. Протягом XX ст. серед авторів праць із вдосконалення техніки трубача вирізняються Вінцент Бах – австро-американський винахідник візуалізатора [2; 40], Арнольд Джейкобс (США) винахідник та автор методичної праці, присвяченої розвитку виконавського дихання [17]. Наприкінці XX – початку XXI ст. в українському виконавстві виокремлюються праці: Г. Абаджяна [1]; В. Качмарчика [3]; Д. Муєдінова [7]; І. Гишки [2] та ін.

Мета статті: дослідити доцільність впровадження трубачами пристроїв та приладів в освітній процес як нового ефективного методу опанування виконавської майстерності на шляху до універсалізму.

Головною ідеєю публікації є висвітлення маловідомих ефективних тренажерів та пристроїв, які допоможуть сучасним трубачам суто академічної або естрадно-джазової освіти в опануванні різнобічних виконавських навичок та універсальних здатностей. Відрізняється дане дослідження комплексним підходом, що охоплює найважливіший спектр умінь для трубача, від якого залежатиме рівень його універсальності: розвиток виконавського дихання, амбушура, інтонації та тембру звука. Виконавці, які користуватимуться запропонованими приладами, зможуть розвивати та вдосконалювати відомі виконавські прийоми академічного та естрадно-джазового зразків. У переліку спеціального устаткування пропонується використання, винайденого автором статті, запатентованого електронно-механічного приладу, що аналізує та допомагає розвивати трубачам аеродинамічні закономірності видиху.

Виклад основного матеріалу. Використання приладів та технічних засобів спостерігається на різних стадіях розвитку трубачів. Нині, під засобами передбачаються усі підручні предмети, які можна використовувати як знаряддя, за допомоги яких можемо продуктивно набувати, розвивати, об'єднувати засвоєння навичок під час виконавського процесу. Пристрої несуть ті ж завдання, що і засоби, але перші об'єднують у собі ідейні стратегії та вибрані скеровані елементи розвитку у комплексі, що допомагають сучасному трубачу полегшити досягнення необхідного виконавського результату. Прилади можуть об'єднувати ряд пристроїв та засобів або бути результатом їх сукупності, направлених на вирішення конкретного виконавського завдання.

Наприклад, французький вчений Рауль Юссон (1901–1967 рр.), у своїй праці «Співочий голос», ілюструє схему дослідів А. Мулонге [9; 49], який об'єднує для досліду голосових зв'язок наступні пристрої: осцилограф, мікрофон, генератор, електроди, комутатор та підсилювач, дія та сукупність яких слугує виконанню певного завдання.

Ефективними принципами досягнення виконавської майстерності можна вважати використання того необхідного устаткування, яке буде найбільш результативним в опануванні найважливіших навичок, від набуття яких залежатиме розвиток різнобічності виконавця, тобто рівень універсальності. Від цього залежатиме здатність трубача пристосовуватися до різних виконавських умов академічного або естрадно-джазового напряму музичного мистецтва. У переліку головних навичок, що складуть фундамент універсальності трубача є техніка виконавського дихання, амбушур та його м'язова витривалість, керування фокусуванням апертури губ для зміни тембру та інтонації звука [4; 139]. При низькому рівні розвитку фізіологічних особливостей трубача, тренування за допомогою засобів, пристроїв та приладів, також сприятиме досягненню виконавської майстерності.

Для визначення доцільності використання трубачами різних приладів, потрібно враховувати не лише користь від тренувань на сучасному устаткуванні, а й розглядати її крізь призму пристроїв минулого в історії духового виконавства.

Спершу необхідно розглянути засоби тренування виконавського дихання, адже від нього залежить цілком весь виконавський процес на трубі. Ще з давніх часів виконавства для тренування дихання могли бути придатними такі предмети як широке листя або ж шматочок тканини. Так, смужка тканини або

паперу могла слугувати як первинний тренувальний засіб, що розвивав би навички фокусування повітряного струменя, а також інтенсивності видиху. Тренування таким найпростішим безконтактним методом рекомендує відомий у світі винахідник-трубач Маріо Гварнері [2; 51-52].

Також, у ранні епохи, в тренувальних цілях могли застосовуватися предмети, всередині яких був канал циліндричної форми, спеціально висічений або утворений самою природою, наприклад: обрізані роги тварин, частини їх трахеї, бамбук або звичайний очерет та ін. Зазвичай, первісна людина використовувала їх в якості музичних інструментів [6; 143], [2; 9].

Одним із перших відомих пристроїв за часів Стародавньої Греції була «форбея». У вигляді шкіряної пов'язки вона застосовувалась для обв'язування щік під час гри на давньогрецькому музичному інструменті – авлосі. Роль даного пристрою тлумачать по-різному, з одного боку зазначають, що вона оберігала м'язи щік виконавця від надмірного тиску повітря, а також підтримувала губи [8; 277]. З такої позиції цей пристрій можна віднести до тренування амбушура духовика, але з іншого боку, наприклад, на думку проф. В. Качмарчика, сутність призначення форбеї, як пристрою, полягала в автоматизації витискання повітря під час перманентного видиху. Також даний пристрій був запорукою виконання перманентного видиху під час виконавського прийому бурдону¹. Таким чином, головна роль форбеї все ж полягала у облегшенні виконавського видиху. Науковець висловлює думку, що сама техніка перманентного дихання була відомою еллінським музикантам ще з часів VI ст. до н. е. [3; 14-15].

Форбею використовували не лише при грі на авлосі, а й при грі на давньогрецькій сигнальній трубі сальпінксі [7; 62]. При даному інструменті застосовували спеціальний довгий ланцюг, за який підтримувався інструмент довжиною майже 1,5 м². Це не лише значно полегшувало для трубача виконавські умови, а й за допомогою ланцюга регулювало кут притискання мундштука до губ виконавця, що сприяло досягненню вищих або нижчих звуків діапазону.

Так, французький вчений Марен Мерсенн (1588-1648 рр.), чий вагомий дослідження були в сфері органології, акустики та теорії музики, у своєму трактаті «*Harmonie Universelle*» (1636-1637 рр), під час опису мундштучних інструментів, згадує про різні дитячі пристрої, зроблені з примітивних підручних засобів. Учений вказує, що вони використовувалися для імітації гри на духових інструментах: «До цього можна віднести різні вироби для дітей, які імітують ці духові інструменти за допомогою усіляких трубочок чи стеблин цибулі, а також з декількома іншими предметами, які є висіченими та придатними для цієї мети» [18; 244-245].

Таким чином, даний факт указує на те, що подібні вироби для дітей, на той час, не лише слугували першими засобами розвитку виконавських навичок на елементарному рівні, а ще й, певною мірою, розвивали «виконавське» дихання, збільшували об'єм легень та сприяли зміцненню фізіологічного фактору здоров'я майбутнього виконавця.

В епоху Бароко, М. Мерсенн у своїй праці також описував важливість трубної сурдини як пристрою, що застосовувався для зміни тембру та сили звука [18; 259-260]. Йоганн Ернст Альтенбург (1734–1801 рр.) у праці «*Versuch einer Anleitung zur heroischmusikalischen Trompeter – und Pauker-Kunst*», 1795) зазначав, що сурдина підвищує стрій на цілий тон, а також є прекрасним пристроєм для щоденних занять трубача, який забезпечує приглушення гучності звука та сприяє створенню комфортних умов, як для виконавця так і для оточуючих [11; 86-87]. У трактаті також стверджувалось, що сурдина є ефективним пристроєм, який зміцнює м'язи амбушура [21; 52].

Потрібно зауважити й те, що артикуляційні прийоми під час застосування сурдин стають значно чіткішими та виразнішими, що дозволяє використовувати даний пристрій не тільки як засіб досягнення музичної виразності, а й як тренажер, який дає виконавцю чітке слухове уявлення про його вимову різних фонем.

Петер Мокрос, німецький винахідник тренажеру м'язів обличчя трубача, у своєму патенті згадує, що у XIX ст. у християнських хорах, виконавці-духовики використовували прищепки в якості тренувального засобу амбушура. Він зазначає, що серед недоліків використання прищепок, була їх шорстка дерев'яна поверхня, яка травмувала куточки амбушура, натирала та подразнювала губи [19].

Протягом XIX ст. відбувалися значні реформи у будові конструкції труб: поява клапанної, вентильної та помпової системи інструментів була поштовхом для створення пристроїв аналізу якостей звучання. Так, україно-чеський винахідник з м. Одеси Йозеф Шедіва при виробництві духових інструментів у пошуках ідеальної товщини міді в експериментальних вимірюваннях використовував власний винайдений прилад – динамометр «*Dynamometr, CZ-Pnm*» (мал. 2), який дозволяв вимірювати інтенсивність видиху виконавця, необхідну для отримання звука на інструменті [20; 60-61].

Мал. 2. Динамометр Й. Шедіви «Інструкція для виробництва», 1896 [20; 61].

Чеський дослідник В. Грушка датує винахід Й. Шедіви 1887 роком та, на відміну від чеської дослідниці Т. Журкової, описує його як прилад для вимірювання тиску в мундштуці, необхідного для відтворення звуку на інструменті [16; 56].

У ХХ ст. розповсюдженими пристроями, що допомагали обґрунтувати правильний вектор розвитку амбушура, візуально відобразити приховані процеси взаємодії губних м'язів у чашечці мундштука, були візуалізатори. Вони бувають різних типів – відкриті та напіввідкриті. Таке технічне устаткування допомагатиме й у розвитку універсальних здатностей трубача, таких як: формування висотно-інтонаційного звукового фокусування та контролю гнучкості м'язів епітелію; візуалізація ефективнішого розвитку техніки виконання крайніх меж діапазону та позиції апертури губ. Досить розповсюджене серед духовиків застосування візуалізатора австро-американського винахідника Вінцента Баха (1890-1976 рр.), створеного у ХХ ст. (мал. 3). Він є відкритим, його перевагою є можливість тренування губ [2; 40], корекція їх апертури у найвищому ступені візуалізації, але особливості конструкції не передбачають його застосування з інструментом.

Мал. 3. Візуалізатор австро-американського винахідника Вінцента Баха [2; 40].

Одним із перших вагомих приладів із візуалізаційною системою звука, в духовому виконавському просторі, є «Пристрій для контролю за якістю звучання музичного інструмента» (1978 р.), винайдений українським науковцем-фаготистом Гаррієм Абаджяном у співавторстві з В. Нікітіним, К. Антоновим. Дане устаткування необхідно ідентифікувати як прилад, який у своїй будові вміщає серед компонентів й електропристрої. Окрім застосування мікрофону та інших електронних компонентів своєї будови, даний прилад містив надзвичайно важливий елемент демонстрації візуалізації аналізу за якістю звучання, завдяки електропроменевому індикатору, який відображав коливання звука. Він сприяв контролю виконавця за якістю амплітудної модуляції, виконання штрихів, таких засобів виразовості як вібрато, виконавських прийомів: початку звука, ведення та його закінчення. Саме ці виконавські засоби музиканти-духовики, зазвичай, вдосконалюють за допомогою лише слухового контролю, що, подекуди, займає дуже багато часу та наполегливої праці виконавця. Переваги приладу Г. Абаджяна полягають у тому, що завдяки візуалізації осцилограми виконавці можуть стежити за звучанням та контролювати його, водночас, із допомогою зору, досягаючи необхідного вірцевого зображення показів індикатору, що в разі пришвидшить досягнення якісних результатів виконавцем на інструменті.

Завдяки світовому розвитку технологій у ХХІ ст., процеси застосування усіх візуалізаторів можна фіксувати за допомогою відео мікро-камер, що надаватиме їм більшої ефективності використання під час корекції та розвитку м'язів амбушура. Пристрої, що розвивають м'язи амбушура, постановку губного апарату, трубачі можуть використовувати у досягненні універсальних навичок, таких як: майстерність довготривалого виконання в крайніх межах звуко-динамічної зони у високому регістрі; маніпуляції тембром звуку; збільшення витривалості м'язів губного апарату. Наприклад, розвитку та корекції постановки м'язів амбушура буде сприяти пристрій британського тромбоніста Маркуса Рейнольдса «*Stratos Embouchure*», або розвитку витривалості м'язів персональний тренажер для амбушура «*P.E.T.E.*» виробництва Террі Уорбертона «*Warburton music products*» або «*Personal Embouchure Training Exerciser*» (мал.4)

Мал. 4. Тренажер для амбушура «P.E.T.E.» – фото автора статті.

Тренажер німецького винахідника Міхаеля Андреаса «*Atem – und Ansatzmuskulatur mit variabler Gewichtsverschiebung (für Bläser)*» [12], призначений для виконавців на духових інструментах, який сприяє зміцненню амбушура, опорних м'язів. Досягається тренувальний ефект під час утримування

пристрою між губами. Однією з його переваг є можливість здійснювати видих через трубку та одночасно тренувати ще й виконавське дихання [12]. Такі пристрої дозволяють створити статично встановленні умови гри, при яких на амбушур скеровується більша частина напруги, м'язи якого починають активно розвиватися.

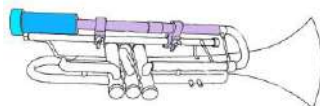
Більш ефективнішим для розвитку сили експірації легень є тренажер Френка Акоста та Вільяма Роуза «*Lung instrument training device and method*» (США) [10]. Його перевагою є присутність візуалізаційної панелі якості видиху, а конструкція містить циліндричний наконечник, що імітує мундштук. Проте, конструкція наконечника не може виконувати функції мундштука, що не дасть трубачу тренувати видих із базингом та досягати необхідного якісного аеродинамічного результату.

Усі вище наведені тренажери мають свою результативність, проте, сьогодні існують й інші прилади та пристрої, які є мультифункційними та, використання яких надає трубачам ще ширшого тренувального спектру. Свого роду це – універсальні прилади, за допомогою яких можливо одночасно тренувати дихання, м'язи амбушура, а також навички гнучкості керуванням інтонацією. Після тренувань із приладами такого типу, виконавець розвиває найважливіші навички комплексно. В такому випадку, за обставин збільшення м'язового тону, легше керувати амбушуром, що в процесі гри вимагатиме менших рухів амбушура, змін положення постановки мундштука на губах, при одночасному тренуванні ще й дихання. До таких пристроїв можна віднести й базинговий з'єднувач з місцем опору американського трубача Маріо Гварнері «*B.E.R.P.*» 1986 р. [15; 319], або «*Buzz Extension And Resistance Piece*» (мал. 5). Його застосовують для розвитку амбушура, стійкості інтонації звука та дихання при штучно створеному відчутті опору, дозволяючи трубачу базингувати на мундштуці, тримаючи інструмент у звичайному положенні при грі, у поєднанні з натисканням на помпи інструмента. Не зважаючи на технічне багатофункційне призначення цього пристрою, його недоліком є відсутність відображення еквіваленту корекції видиху.

Мал. 5. Тренажер Маріо Гварнері «*B.E.R.P.*» – фото автора статті.

Надзвичайно оригінальний та багатофункціональний тренажер італійського винахідника Чезаре Фіккаденті «*Device for didactic use mounted on trumpets or other wind instruments of the brass family*» (мал. 6). Прилад об'єднує два завдання: розвиток амбушура, під час гри, шляхом вдосконалення постановки без натиску на губи та інтонаційного контролю за звучанням інструмента. Принцип дії базується на додатковому пристрої, що кріпиться до інструмента, в основі конструкції якого є кулісна система, оснащена пружиною. Вона дозволяє, при надмірному натиску, змінювати довжину інструмента і таким чином впливати на його інтонацію [14].

Мал. 6. Тренажер Чезаре Фіккаденті [14].

На основі результатів дослідження обґрунтування властивості тиску видиху, автором статті також було винайдено та запатентовано новий сучасний електромеханічний «*Тренажер-аналізатор виконавського видиху трубача*» [5] (мал. 7.), який дозволяє трубачам ефективно тренувати видих з необхідною візуалізацією аеродинамічних характеристик струменя повітря: тиску та швидкості як при грі на мундштуці так і без мундштука. Даний винахід можна віднести до універсальних тренувально-аналізуючих приладів, що дозволяє тренувати не лише виконавський видих, а й, водночас, удосконалювати м'язи амбушура в процесі звуковидобуття на мундштуці, досягаючи більшої інтенсивності повітряного струменя, набувати навичок дотримання контролю за інтонацією звука. Також він сприяє переосмисленню технології виконання звуків верхнього регістру. Додаткове устаткування дозволяє тренувати виконавський видих різним виконавцям на мідних і дерев'яних духових інструментах, а також з під'єднанням додаткового обладнання ноутбука. При видиху у прилад, завдяки оптичному електромеханічному внутрішньому оздобленню, відбувається обчислення характеристик видиху. За допомоги приладу трубачі можуть ефективно тренувати та розвивати надважливі аеродинамічні характеристики видиху, досягати практичних вмінь, шляхом природного розвитку легень. Прилад не створює штучного опору для видиху виконавця, що є унікальною особливістю, а при видиху вимірює утворювальний його тиск через обчислення опору. Таким чином,

опір збільшується при підвищенні повного тиску видиху, що фіксує прилад, у результаті чого відбувається реальна діагностика можливостей видиху трубача. Розвиток аеродинамічних показів у даній концепції є обов'язковим на шляху до фундаменталізації універсалізму.

Мал. 7. Тренажер-аналізатор виконавського видиху трубача О. Концевича [5].

Висновки. У XXI ст. у світі накопичений великий асортимент музичних творів різних за жанровими та стилістичними ознаками, виконання якого вимагає від сучасних трубачів різнобічних виконавських здатностей – універсальності. Оркестрові колективи, що виконують, окрім академічної музики джазову, в першу чергу, будуть зацікавлені у виконавцях широкої спеціалізації. Так, на сьогодні більшість відомих у світі трубачів, таких як В. Марсаліс, А. Сандовал, А. Візутті, володіють універсальними виконавськими здатностями, що значно їх виокремлює від інших. Українські заклади освіти поки відстоюють позиції вузької спеціалізації академічного або суто джазового напрямку, що в окремих випадках змушує трубачів паралельно займатися самоосвітою. Проте для інтелектуалізації широкого-профілю спеціалізації потрібно не лише знання виконавських прийомів академічного або естрадно-джазового зразка та артикуляційних маневрів, а й розвинені відповідні фундаментальні навички трубача, від яких будуть залежати його виконавські здатності в цілому. Серед них техніка виконавського дихання, м'язова витривалість та гнучкість амбушура, навички контролю за інтонацією та тембром звука. Саме від цих трьох фундаментальних складових залежить виконавський процес у цілому, не кажучи про гру у верхньому регістрі.

У той момент, коли виконавці отримують академічну освіту і їх виконавський потенціал не дозволяє повноцінно виконувати джазову музику або ж навпаки, необхідно впроваджувати й альтернативні тренувальні методи, за допомогою ефективних пристроїв та приладів, направлених на вдосконалення фундаментальних навичок трубача, які гарантуватимуть в подальшому, досягнення універсальності. Доцільність впровадження таких тренувальних пристроїв у навчальний процес потрібно розглядати лише крізь призму розвитку необхідних індивідуальних фізіологічних особливостей виконавця. Надзвичайно важливим є впровадження такого тренувального устаткування, яке має чітку або ж миттєву візуалізацію показів результатів, що досягаються.

Перспективи подальших досліджень, завдяки пристроям та приладам, полягатимуть у відкритті трубачами нових закономірностей виконавського процесу, що створюватиме підґрунтя для опанування універсальних здатностей.

Примітки

¹ Бурдон – спів та одночасне виконання мелодії на духовому інструменті [3; 13].

² <https://www.youtube.com/watch?v=LfWi2Xh66UI>.

Список використаної літератури

1. Абаджян Г.А., Никитин В.И., Антонов К.П. Устройство для контроля качества звучания музыкального инструмента : пат. 687460 СССР : М. Кл.² (25.09.79) G09B 15/00, G10H 3/02, № 2602330/28-12; заяв. 06.04.1978; опубл. 28.09.1979, Бюл. № 35. 2 с.
2. Гишка І.С. Ергономіка виконавського апарату сучасного трубача : навч. посіб. Львів : НАСВ, 2021. 207 с.
3. Качмарчик В.П. Перманентний видих у виконавстві на духових інструментах (проблеми історії та фізіології): автореф. дис... канд. миств. : 17.00.03 / Київ. держ. консерваторія ім. П. І. Чайковського. Київ, 1995. 24 с.
4. Концевич О.Ю. Виконавство на трубі у сучасній парадигмі фахової методики. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя*. 2020. № 12. С. 134-140.
5. Концевич О.Ю. Тренажер-аналізатор виконавського видиху трубача : пат. 148988 Україна : МПК (2021.01) G09B 15/00, № u 2021 02851; заяв. 31.05.2021; опубл. 05.10.2021, Бюл. № 40 (Т. 1). С. 114-115.
6. Круль П.Ф. Східнослов'янська інструментальна культура: історичні витоки і функціонування. *ВДВ ЦІТ Прикарп. нац. ун-т ім. В. Стефаника*. Івано-Франківськ, 2006. 164 с.
7. Муєдінов Д.М. Нетрадиційні виконавські прийоми на трубі в контексті історико-художнього розвитку: дис... канд. миств. : 17.00.03 / Харк. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2017. 229 с.
8. Скржинская М.В. Древнегреческие праздники в Элладе и северном Причерноморье. Науч. изд. Ін-т історії України НАН України. Київ, 2009. 366 с.
9. Юссон Р. Певческий голос. Москва : Музыка, 1974. 263 с.

10. Acosta F., Rose, W. Lung instrument training device and method : pat. US 9,561,399 B2 : Int. Cl. A63B 23/18, Appl. No.: 14/697,779, U.S. Cl. CPC A63B 23/18 (2013.01); applic. 28.04. 2015; publ. 07.02.2017, United States Patent. 10 p.
11. Altenburg J.E. (1795). Versuch einer Anleitung zur heroisch-musikalischen Trompeter- und Pauker-Kunst. Halle: HC Hendel, URL: <https://archive.org/details/versucheineranle00alte/page/48/mode/2up> (дата звернення 30.07.2023)
12. Andreas M. Atem – und Ansatzmuskulatur mit variabler Gewichtsverschiebung (für Bläser): pat. DE202005004630U1 : Int. Cl.⁷ A63B 23/03 A63B 23/18, G09B 15/00, G09B 15/06, Appl. No.: 20 2005 004 630.2, DE.; applic. 22.03.2005; publ. 14.07.2005, Bundesrepublik Deutschland Deutsches Patent - und Markenamt. 3 p.
13. Dauverné P. G. A. Methode pour la Trompette. Paris, 1856. 205 p.
14. Ficcadenti C. Device for didactic use mounted on trumpets or other wind instruments of the brass family: pat. WO2007122657A1, IT: Int. Cl. G09B 15/06, Appl. No.: PCT/IT2007/000286. Cl. ITAP2006A000003, applic. 20.04.2006; publ. 01.11.2007, INTERNATIONAL APPLICATION PUBLISHED UNDER THE PATENT COOPERATION TREATY (PCT). 18 p.
15. Hickman D.R. Trumpet Greats. A Biographical Dictionary. Hickman Music Editions. Arizona, 2013. 1114 p.
16. Hruška V. SUMMARY: Josef Šediva (1853–1915) and His Collection of Musical Instruments at the National Museum – Czech Museum of Music in Prague. *Research Gate. Academy of Performing Arts in Prague. December 2016*. Pp. 53-61. URL: <https://www.researchgate.net/publication/311581615> (дата звернення 30.07.2023).
17. Jacobs A., Nelson, B. Also Sprach Arnold Jacobs: A Developmental Guide for Brass Wind Musicians. Mindelheim, Polymnia Press, Germany, 2006. 104 p.
18. Mersenne M. Harmonie universelle // Part II (5), Livre II Des instruments à chords. Proposition XXIV-XXV / M. Mersenne. – Pierre Ballard, Paris, 1637. P. 225-308.
19. Mokros P. Gesichtsmuskeltrainer für Trompeter: pat. DE10139688A1: Int. Cl. A63B 21/0552, Appl. No DE2001139688; applic. 11.08.2001; publ. 14.08.2002, PATENTANWAELTE OSTRIGA, SONNET, WIRTHS & VORWE, DE.
20. Žůrková T. Výroba nátrubkových dechových nástrojů v českých zemích v 18. a 19. století se zaměřením na lesní rohy. (Dizertační práce pro titul doktora Ph.D.) / Masarykova univerzita Filozofická fakulta Ústav hudební vědy. Brno. 2015. 262 p. URL: https://is.muni.cz/th/p59z8/Dizertacni_prace_zurkova.pdf (дата звернення 30.07.2023).
21. Wallace J., McGrattan A. The Trumpet. New Haven, CT: Yale University Press, 2011. 338 p.

References

1. Abadzhian H.A., & Nikitin, V.Y., & Antonov, K.P. Ustroistvo lia kontrolia kachestva zvuchaniia muzykalnoho instrumenta [A device for monitoring the sound quality of a musical instrument] : pat. 687460 SSSR : Int. Cl.² (25.09.79) G09B 15/00, G10H 3/02, Appl. No.: 2602330/28-12; applic. 06.04.1978; publ. 28.09.1979, State Committee for Inventions and Discoveries. Bull. № 35. 2 p.
2. Hyshka I.S. Erhonomika vykonavskoho aparatu suchasnoho trubacha [Ergonomics of the performing apparatus of a modern trumpeter]. navch. posib. Lviv: NASV. 2021. 207 p. [in Ukrainian].
3. Kachmarchyk V.P. Permanentnyi vydykh u vykonavstvi na dukhovykh instrumentakh (problemy istorii ta fiziologii) [Permanent exhalation in performance on wind instruments (problems of history and physiology)] : Avtoref. dys... kand. mystetstvoznav. : spets. «Muzychne mystetstvo» 17.00.03. Kyiv State Conservatory named after P. I. Tchaikovsky, Kyiv, Ukraine. 1995. 24 p. [in Ukrainian].
4. Kontsevych O. Yu. (2020). Vykonavstvo na trubi u suchasni paradyhmi fakhovoi metodyky [Trumpet performance in the modern paradigm of professional methodology]. *Istoriia stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dukhovoi muzyky v konteksti natsionalnoi kultury Ukrainy ta zarubizhzhia, 12*. P. 134-140 [in Ukrainian].
5. Kontsevych O. Yu. (2021). Trenazher-analizator vykonavskoho vydykhu trubacha [Trainer-analyzer performing exhalation of a trumpeter]: pat. 148988 Ukraina: MPK (2021.01) G09B 15/00, No.: u 2021 02851; zaiav. 31.05.2021; opubl. 05.10.2021, *PROMYSLOVA VLASNIST. VYNAKHODY. KORYSNI MODELI. KOMPONUVANNIA NAPIVPROVIDNYKOVYKH VYROBIV, Biul. No.: 40. (T. 1) P. 114-115* [in Ukrainian].
6. Krul P.F. Skhidnoslovianska instrumentalna kultura: istorychni vytoky i funktsionuvannia [Eastern Slavic instrumental culture: historical origins and functioning] Publishing and design department CIT. Prykarp. national Univ. named after Vasyl Stefanyk. Ivano-Frankivsk. 2006. 164 p. [in Ukrainian].
7. Muiedinov D.M. Netradytsiini vykonavski pryioimy na trubi v konteksti istoryko-khudozhnoho rozvytku [Non-traditional performance techniques on the trumpet in the context of historical and artistic development]. Dissertation Prepared for the Degree of Doctor of Musical Arts. Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Arts. Kharkiv, 2017. 229 p. [in Ukrainian].
8. Skrzhinskaia M.V. Drevnehrechskie prazdniki v elladie y severnom prichernomore [Ancient Greek holidays in Hellas and the northern Black Sea region] Nauchnoe izdanie. In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy. Kyiv. 2009. 366 p.
9. Yussouf R. Pevcheskii holos [Singing voice]: monohrafiia. M: «Muzyka». 1974. 263 p.
10. Acosta F., & Rose, W. Lung instrument training device and method : pat. US 9,561,399 B2 : Int. Cl. A63B 23/18, Appl. No.: 14/697,779, U.S. Cl. CPC A63B 23/18 (2013.01); applic. 28.04. 2015; publ. 07.02.2017, United States Patent. 10 p.
11. Altenburg J.E. (1795). Versuch einer Anleitung zur heroisch-musikalischen Trompeter- und Pauker-Kunst. Halle: HC Hendel, URL: <https://archive.org/details/versucheineranle00alte/page/48/mode/2up> (30.07.2023).
12. Andreas M. Atem – und Ansatzmuskulatur mit variabler Gewichtsverschiebung (für Bläser): pat. DE202005004630U1 : Int. Cl.⁷ A63B 23/03 A63B 23/18, G09B 15/00, G09B 15/06, Appl. No.: 20 2005 004 630.2, DE.; applic. 22.03.2005; publ. 14.07.2005, Bundesrepublik Deutschland Deutsches Patent – und Markenamt. 3 p.

13. Dauverné P.G. A. *Methode pour la Trompette*. Paris, 1856. 205 p.
14. Ficcadenti C. Device for didactic use mounted on trumpets or other wind instruments of the brass family: pat. WO2007122657A1, IT: Int. Cl. G09B 15/06, Appl. No.: PCT/IT2007/000286. Cl. ITAP2006A000003, applic. 20.04.2006; publ. 01.11.2007, INTERNATIONAL APPLICATION PUBLISHED UNDER THE PATENT COOPERATION TREATY (PCT). 18 p.
15. Hickman D.R. *Trumpet Greats. A Biographical Dictionary*. Hickman Music Editions. Arizona, 2013. 1114 p.
16. Hruška V. SUMMARY: Josef Šediva (1853–1915) and His Collection of Musical Instruments at the National Museum – Czech Museum of Music in Prague. *ResearchGate. Academy of Performing Arts in Prague. December 2016*. P. 53-61. URL: <https://www.researchgate.net/publication/311581615> (30.07.2023).
17. Jacobs A., & Nelson B. Also Sprach Arnold Jacobs: A Developmental Guide for Brass Wind Musicians. Mindelheim, Polymnia Press. Germany, 2006. 104 p.
18. Mersenne M. Harmonie universelle. Part II (5), Livre II Des instruments à chords. Proposition XXIV-XXV / M. Mersenne. Pierre Ballard, Paris, 1637. P. 225-308.
19. Mokros P. Gesichtsmuskeltrainer für Trompeter: pat. DE10139688A1: Int. Cl. A63B 21/0552, Appl. No DE2001139688; applic. 11.08.2001; publ. 14.08.2002, PATENTANWALTE OSTRIGA, SONNET, WIRTHS & VORWE, DE.
20. Žůrková T. Výroba nátrubkových dechových nástrojů v českých zemích v 18. a 19. století se zaměřením na lesní rohy [The production of pipe wind instruments in the Czech lands in the 18th and 19th centuries with a focus on French horns] (Dizertační práce pro titul doktora Ph.D.) / Masarykova univerzita Filozofická fakulta Ústav hudební vědy. Brno. 2015. 262 p. URL: https://is.muni.cz/th/p59z8/Dizertacni_prace_zurkova.pdf (30.07.2023).
21. Wallace J., & McGrattan A. *The Trumpet*. New Haven, CT : Yale University Press, 2011. 338 p.

UDC 78.461; 78.25; 780.646.1.071

PRINCIPLES OF MASTERING THE PERFORMING UNIVERSALISM OF A MODERN TRUMPETER IN THE CONTEXT OF USING DEVICES AND INSTRUMENTS

Kontsevych Oleg – searcher for the degree of Doctor of Philosophy Ph.D.
Department of Music History M. V. Lysenko Lviv National Music Academy

This paper investigates the expediency of introducing various training equipment into trumpet practice throughout the history of performance. The scientific works and inventions that are the most effective for acquiring the versatile performance skills of a trumpeter on the way to universality are highlighted. The author has highlighted the main skills of performing technique, the development of which will determine the ability to adapt to the performance of academic and pop-jazz repertoire. The disadvantages and advantages of devices and instruments are considered, which will help performers to orient themselves when selecting the necessary equipment. The modern electronic-mechanical simulator-analyzer of performing exhalation, invented and patented by the author of the paper is presented, which helps performers to achieve high-quality aerodynamic results and flexibility of exhalation pressure gradation.

The purpose of this paper is to highlight the effective concept of implementing and using tools, instruments, and devices when training trumpet performers who are trying to achieve a wide professional specialization and master the universal abilities to perform academic and pop-jazz music.

Research methodology. The paper has considered a list of scientific publications that dealt with the use of devices and instruments by wind instrument performers throughout the history of performance. As a result of the search, useful patent documentation was found, which was the result of inventive work on improving the performance skills of trumpet technology by many authors.

Results. The author has highlighted a number of tools, devices, and instruments that will help modern trumpeters to develop various performance skills effectively and comprehensively on the way to universalism. The advantages and disadvantages of training equipment have been considered, as well as the benefits and effectiveness of using these tools when acquiring a wide professional specialization of a trumpet performer have been highlighted. The importance of parallel mastery of academic and pop-jazz specifics in the education of a modern trumpeter is emphasized since this will expand his/her performance capabilities. The principles of acquisition and development of fundamental skills have been proposed to expand specialization and achieve universality, including the development of performing breathing, embouchure muscles, intonation, and timbre of sound.

Novelty. The methods of effectively mastering the fundamental skills of a trumpeter using special equipment aimed at developing the universal qualities of a performer have been highlighted for the first time. Among the list of multifunctional devices, it is proposed to use the invention patented by the author of the paper, a simulator-analyzer of the trumpeter's performing exhalation.

Practical value. The information in this paper can contribute to the education of trumpeters with a wide profile of specialization, who will be able to master academic and pop-jazz specifics and achieve universal performance abilities as a result.

Key words: trumpet art, universal abilities, simulator devices, and instruments.

Надійшла до редакції 23.08.2023 р.